

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ZDROWIA**

z dnia 29 października 2003 r.

**W SPRAWIE WYKAZU DZIEDZIN PIELEŃNIARSTWA ORAZ
DZIEDZIN MAJĄCYCH ZASTOSOWANIE W OCHRONIE
ZDROWIA, W KTÓRYCH MOŻE BYĆ PROWADZONA
SPECJALIZACJA I KURSY KWALIFIKACYJNE, ORAZ
RAMOWYCH PROGRAMÓW SPECJALIZACJI DLA
PIELEŃNIAREK I POŁOŻNYCH**

(Dz. U. Nr 197, poz. 1922)

- Wyciąg -

ZAŁĄCZNIK Nr 3

**RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO
SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIELEŃNIARSTWA W
OCHRONIE ZDROWIA PRACUJĄCYCH DLA PIELEŃNIAREK**

I. Cel kształcenia

Uzyskanie przez pielęgniarkę specjalistycznych kwalifikacji i uprawnień do samodzielnej działalności w dziedzinie służby medycyny pracy.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 985 godzin dydaktycznych.
2. Łączna liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.
3. Łączna liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 655 godzin, w tym: część teoretyczna 270 godzin, część praktyczna 385 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Rozpoznawać i oceniać czynniki ryzyka zawodowego w środowisku pracy.

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa w Ochronie Zdrowia Pracujących dla Pielęgniarek**

2. Informować pracowników o możliwościach zmniejszania ryzyka zawodowego.
3. Zaplanować, zorganizować i koordynować przebieg badań profilaktycznych.
4. Wykonywać szczepienia ochronne osób zawodowo narażonych na choroby zakaźne.
5. Wykorzystywać dane epidemiologiczne w planowaniu działalności profilaktycznej chorób zawodowych.
6. Zgłaszać podejrzenie o wystąpieniu choroby zawodowej zgodnie z przyjętą procedurą.
7. Informować pracowników o procedurach orzekania o chorobach zawodowych.
8. Podejmować działania eliminujące lub minimalizujące zagrożenie wypadkami w pracy.
9. Współpracować z osobami odpowiedzialnymi za tworzenie bezpiecznych miejsc pracy.
10. Udzielać pomocy przedlekarskiej.
11. Inicjować działania prozdrowotne na rzecz podopiecznych.
12. Współtworzyć i wdrażać programy promocji zdrowia w miejscu pracy.
13. Stosować metody psychotechniczne i socjotechniczne w kontaktach z podopiecznymi, pracodawcami i podwładnymi.
14. Przeprowadzić analizę sytuacji zdrowotnej i psychospołecznej podopiecznych.
15. Ocenić wpływ stosunków międzyludzkich na zachowania zdrowotne pracowników.
16. Uczestniczyć w rozwiązywaniu problemów występujących w środowisku pracy.
17. Zaplanować i zrealizować opiekę pielęgniarską nad pracownikami szczególnej troski.
18. Współorganizować warunki do prowadzenia rehabilitacji zawodowej pracowników.
19. Wskazać kierunki rozwoju pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących.
20. Przedstawić zakresy kompetencji pielęgniarek służby medycyny pracy na różnych stanowiskach.
21. Prowadzić nadzór i kierować pracą pielęgniarek służby medycyny pracy.
22. Współpracować z pracodawcami i ich organizacjami oraz pracownikami i ich przedstawicielami w zakresie bieżącej wzajemnej wymiany informacji o zagrożeniach zdrowia, występujących na stanowiskach pracy, opracowywania wniosków

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa w Ochronie Zdrowia Pracujących dla Pielęgniarek zmierzających do ograniczenia lub likwidacji zagrożeń zdrowia występujących na stanowiskach pracy.

23. Nawiązywać współpracę ze stowarzyszeniami zawodowymi pielęgniarek służby medycyny pracy.

24. Opracowywać i wdrażać standardy postępowania pielęgniarskiego w ochronie zdrowia pracujących.

25. Prowadzić doskonalenie zawodowe pielęgniarek z zakresu medycyny pracy.

26. Prowadzić szkolenia dotyczące udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach i zachorowaniach.

27. Współpracować z instytucjami i osobami nadzorującymi przestrzeganie przepisów prawnych w zakresie ochrony zdrowia pracujących.

28. Stosować przepisy prawne obowiązujące w medycynie pracy.

29. Przygotować ofertę i zawrzeć umowę kontraktową indywidualną lub grupową na świadczenia pielęgniarskie w ochronie zdrowia pracujących.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria - liczba godzin	STAŻ ¹⁾		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
I	Organizacja opieki zdrowotnej nad pracującymi	30	-	-	30
II	Medycyna pracy	110	Dział higieny stacji sanitarno-epidemiologicznej	70	320
			Poradnia chorób zawodowych	70	

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa w Ochronie Zdrowia Pracujących dla Pielęgniarek

			Stáže fakultatywne²⁾ Poradnia okulistyczna Poradnia dermatologiczna Poradnia neurologiczna Poradnia laryngologiczna	70	
III	Pielęgniarstwo w opiece zdrowotnej nad pracującymi	130	Podstawowa jednostka służby medycyny pracy Poradnia rehabilitacyjna	140 35	305
	Łączna liczba godzin	270		385	655

1) Staże muszą być realizowane w wojewódzkim ośrodku medycyny pracy, z wyjątkiem działu higieny stacji sanitarno-epidemiologicznej.

2) Pielęgniarka realizuje 70 godzin (2 x 35) zajęć fakultatywnych w placówkach stażowych wybranych zgodnie z indywidualnymi potrzebami, po uzyskaniu zgody kierownika szkolenia specjalizacyjnego.

V. Program nauczania

MODUŁ I. ORGANIZACJA OPIEKI ZDROWOTNEJ NAD PRACUJĄCYMI

1. Cel modułu

Poznanie systemu organizacji opieki zdrowotnej nad pracującymi.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować system ochrony zdrowia pracujących i ocenić jego wpływ na podsystem pielęgniarstwa służby medycyny pracy;
- 2) omówić konwencję nr 161 Międzynarodowej Organizacji Pracy (Konwencje i zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy 1919-1994 z dnia 17 lutego 1978 r.);
- 3) posługiwać się przepisami prawnymi obowiązującymi w medycynie pracy;
- 4) wskazać źródła finansowania opieki zdrowotnej nad pracującymi;
- 5) przygotować ofertę umowy kontraktowej na świadczenia pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących;
- 6) współpracować z instytucjami i osobami nadzorującymi przestrzeganie przepisów prawnych w ochronie zdrowia pracujących.

3. Treści nauczania:

- 1) założenia i kierunki zmian w ochronie zdrowia pracujących;
- 2) struktura służby medycyny pracy w Polsce;
- 3) finansowanie świadczeń w ochronie zdrowia pracujących;
- 4) konwencja nr 161 Międzynarodowej Organizacji Pracy i jej wpływ na regulacje prawne w ochronie zdrowia pracujących w Polsce;
- 5) akty prawne obowiązujące w medycynie pracy;
- 6) osoby i instytucje nadzorujące przestrzeganie przepisów prawnych w zakresie ochrony zdrowia pracujących;
- 7) kontrakty pielęgniarstwa w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących:
 - a) przygotowanie ofert,
 - b) sporządzenie umowy,
 - c) nadzór nad realizacją umowy.

MODUŁ II. MEDYCYNA PRACY

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do realizacji zadań zmierzających do zmniejszenia zagrożeń dla życia i zdrowia podopiecznych w środowisku pracy.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić zadania poradni medycyny pracy Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy;
- 2) omówić zadania działu higieny pracy Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy;
- 3) zgłaszać podejrzenie o wystąpieniu choroby zawodowej zgodnie z obowiązującą procedurą;
- 4) przedstawić procedury wydawania decyzji o chorobach zawodowych;
- 5) informować pracowników o procedurach orzekania chorób zawodowych;
- 6) rozpoznać i ocenić czynniki narażenia zawodowego w środowisku pracy;
- 7) określić stopień ryzyka zawodowego na poszczególnych stanowiskach pracy;
- 8) rozpoznawać dolegliwości wynikające z nieprzestrzegania zasad ergonomii;
- 9) rozpoznać i ocenić stopień obciążenia pracą;
- 10) dokonać oceny sytuacji zdrowotnej podopiecznych;
- 11) wykorzystać dane epidemiologiczne w planowaniu działalności profilaktycznej chorób zawodowych;
- 12) określić związek między obrazem klinicznym choroby a czynnikami szkodliwymi występującymi na stanowisku pracy;
- 13) doradzać pracownikom i pracodawcom w zakresie zapobiegania chorobom zawodowym i parazawodowym;
- 14) podejmować działania eliminujące lub minimalizujące zagrożenie wypadkami w pracy.

3. Treści nauczania:

- 1) Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy - struktura i zadania;
- 2) zadania działu higieny pracy Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy:
 - a) metody pomiarów czynników szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy,
 - b) analiza i ocena wyników pomiarów środowiskowych czynników szkodliwych,
 - c) biologiczne wskaźniki oceny ryzyka zawodowego,
 - d) dobór zasad ochrony zdrowia pracowników,
 - e) techniczne rozwiązania ochrony stanowiskowych i halowych miejsc pracy,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa w Ochronie Zdrowia Pracujących dla Pielęgniarek

- f) zasady ochrony zdrowia grup pracowników podlegających przepisom szczególnym (kobiety, inwalidzi, młodociani),
 - g) charakterystyka stanowiska pracy,
 - h) opis warunków pracy,
 - i) ocena ryzyka zawodowego,
 - j) środowiskowy wywiad epidemiologiczny w dochodzeniu choroby zawodowej;
- 3) fizjologia pracy i podstawy ergonomii:
- a) ocenianie wydatku energetycznego,
 - b) ocenianie uciążliwości pracy i fizjologiczne zasady organizacji pracy,
 - c) ocena wydolności fizycznej pracowników,
 - d) obciążenie układu ruchu,
 - e) podstawy biomechaniki,
 - f) przyczyny dolegliwości bólowych ze strony kręgosłupa i ich profilaktyka,
 - g) czynniki ergonomiczne zmniejszające obciążenie układu ruchowego,
 - h) przystosowanie stanowisk pracy do psychofizycznych cech człowieka;
- 4) epidemiologia:
- a) zawodowe uwarunkowania wskaźników zjawisk zdrowotnych,
 - b) charakterystyka stanu zdrowia wybranych populacji pracujących,
 - c) choroby o znaczeniu społecznym (nadciśnienie tętnicze, choroby układu krążenia, gruźlica i inne),
 - d) analiza danych statystycznych dotyczących chorób zawodowych i parazawodowych;
- 5) najczęściej występujące choroby zawodowe (przyczyny, objawy, postępowanie i profilaktyka):
- a) narażenie w poszczególnych grupach zawodowych,
 - b) ostre i przewlekłe zatrucia substancjami chemicznymi,
 - c) choroby zawodowe dróg oddechowych,
 - d) choroby zawodowe narządu głosu,
 - e) zawodowe uszkodzenie słuchu,
 - f) uszkodzenia popromienne,
 - g) choroby zawodowe skóry,
 - h) zawodowe choroby zakaźne i inwazyjne,
 - i) choroby zawodowe narządu ruchu,
 - j) zespół wibracyjny,
 - k) zawodowe choroby nowotworowe,

- 1) choroby parazawodowe (stres);
- 6) orzecznictwo w chorobach zawodowych:
 - a) procedury zgłoszenia podejrzenia choroby zawodowej,
 - b) procedury dochodzenia i orzekania choroby zawodowej.

MODUŁ III. PIEŁĘGNIARSTWO W OPIECE ZDROWOTNEJ NAD PRACUJĄCYMI

1. Cel modułu

Przygotowanie specjalistki do kierowania i nadzorowania praktyki zawodowej pielęgniarek służby medycyny pracy. Przygotowanie do tworzenia i realizacji programów promocji zdrowia w środowisku pracy.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) nawiązywać współpracę ze stowarzyszeniami zawodowymi pielęgniarek służby medycyny pracy;
- 2) wskazać kierunki rozwoju pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących;
- 3) określić kompetencje pielęgniarek służby medycyny pracy na różnych stanowiskach;
- 4) zaplanować, zorganizować i koordynować przebieg badań profilaktycznych;
- 5) wykonać badania biomedyczne i fizykalne;
- 6) przygotować pracującego do badania lekarskiego;
- 7) opracowywać i wdrażać standardy postępowania pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących;
- 8) udzielać pomocy przedlekarskiej;
- 9) prowadzić szkolenia dotyczące udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach i zachorowaniach;
- 10) udzielać informacji i porad pielęgniarstwa pracodawcom i pracownikom w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy;
- 11) inicjować działania prozdrowotne na rzecz podopiecznych;
- 12) opracować i wdrażać programy promocji zdrowia w miejscu pracy;
- 13) nadzorować warunki bezpieczeństwa i higieny w zakładach pracy;
- 14) prowadzić nadzór i kierować pracą pielęgniarek służby medycyny pracy;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa w Ochronie Zdrowia Pracujących dla Pielęgniarek**

- 15) planować, organizować i prowadzić szkolenia pielęgniarek służby medycyny pracy;
- 16) stosować metody psychotechniczne i socjotechniczne w kontaktach z podopiecznymi, pracodawcami i podwładnymi;
- 17) współpracować z osobami i instytucjami nadzorującymi warunki pracy;
- 18) współpracować z osobami odpowiedzialnymi za tworzenie bezpiecznych miejsc pracy;
- 19) opracować charakterystykę stanowiska pracy;
- 20) wykonywać szczepienia ochronne u osób zawodowo narażonych na choroby zakaźne;
- 21) zaplanować i realizować opiekę pielęgniarską nad pracownikami szczególnej troski;
- 22) przeprowadzić analizę sytuacji zdrowotnej i psychospołecznej podopiecznych;
- 23) uczestniczyć w rozwiązywaniu problemów występujących w środowisku pracy;
- 24) uczestniczyć w rehabilitacji zawodowej podopiecznych;
- 25) pracować samodzielnie w różnych formach organizacyjnych służby medycyny pracy;
- 26) ocenić wpływ stosunków międzyludzkich na zachowania zdrowotne pracowników.

3. Treści nauczania:

- 1) aktualne kierunki i uwarunkowania rozwoju pielęgniarstwa w ochronie zdrowia pracujących;
- 2) standardy postępowania pielęgniarskiego w ochronie zdrowia pracujących;
- 3) stowarzyszenia zajmujące się kształceniem pielęgniarek w ochronie zdrowia pracujących:
 - a) EUROHNET - stowarzyszenie pielęgniarek - nauczycielek prowadzących kursy dla pielęgniarek zatrudnionych w środowisku pracy,
 - b) FOHNEU - federacja pielęgniarek w ochronie zdrowia pracujących w krajach Unii Europejskiej;
- 4) zadania pielęgniarek służby medycyny pracy i pielęgniarek posiadających tytuł specjalisty w dziedzinie ochrony zdrowia pracujących (podstawa prawna oraz różnicowanie kwalifikacji i kompetencji);
- 5) nadzór nad środowiskiem pracy:
 - a) wizytacje zakładów i stanowisk pracy,
 - b) ocena warunków bezpieczeństwa i higieny pracy,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa w Ochronie Zdrowia Pracujących dla Pielęgniarek

- c) dokumentowanie nadzoru,
- d) współdziałanie w opracowaniu charakterystyki stanowiska pracy,
- e) planowanie i dokumentowanie wizytacji;
- 6) opieka pielęgniarska nad zdrowiem pracujących:
 - a) organizowanie, planowanie, koordynowanie badań profilaktycznych pracowników,
 - b) szczepienia ochronne,
 - c) badanie i ocena stanu zdrowia pracowników,
 - d) opieka nad pracownikami szczególnej troski (kobiety, młodociani, inwalidzi),
 - e) poradnictwo;
- 7) wypadki przy pracy:
 - a) zatrucia,
 - b) oparzenia,
 - c) urazy i złamania,
 - d) porażenia prądem,
 - e) pomoc przedlekarska;
- 8) promocja zdrowia w miejscu pracy - realizacja programu "Zdrowe Miejsce Pracy":
 - a) kierunki działań w promocji zdrowia w przedsiębiorstwach,
 - b) korzyści z promowania zdrowia w przedsiębiorstwach,
 - c) przeszkody we wdrażaniu programów prozdrowotnych w przedsiębiorstwach,
 - d) sojusznicy w promowaniu zdrowia w przedsiębiorstwach;
- 9) stosunki międzyludzkie w zakładzie pracy i ich wpływ na zdrowie pracowników:
 - a) kontakty i konflikty,
 - b) grupy nieformalne;
- 10) analiza psychologiczna procesu pracy - obciążenie pracą, ocena psychospołecznych warunków pracy;
- 11) badania psychologiczne stosowane w doborze zawodowym na różne stanowiska pracy;
- 12) współpraca pielęgniarki z lekarzem medycyny pracy, służbami Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Pracy, Bezpieczeństwa i Higieny Pracy, związkami zawodowymi, pracodawcą (działem kadr);
- 13) organizowanie, kierowanie i nadzór nad praktyką zawodową pielęgniarek służby medycyny pracy;
- 14) stres związany z pracą jako źródło zagrożenia życia i zdrowia - radzenie sobie ze stresem zawodowym;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa w Ochronie Zdrowia Pracujących dla Pielęgniarek**

- 15) rola pielęgniarki w zapobieganiu zespołowi wypalenia zawodowego;
- 16) udział pielęgniarki w procesie rehabilitacji zawodowej:
 - a) fizycznej,
 - b) psychicznej,
 - c) zmiana kwalifikacji.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w ochronie zdrowia pracujących;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.